

UJEDINJENE NACIJE

Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove

Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove (Mehanizam) osnovao je Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija 22 decembra 2010. da nastavi nadležnost, prava, obaveze i ključne funkcije Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR) i međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) koji su zatvoreni 2015., odnosno 2017.

IZJAVA

PREDSJEDNICA

(Isključivo za medije. Nije zvanični dokument.)

Arusha, Haag, 12. juni 2023.

Obraćanje Savjetu bezbjednosti Ujedinjenih nacija sudija Graciela Gatti Santana predsjednica, Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove 12. juni 2023.

Gospođo predsjedavajuća,

Ekselencije,

Dame i gospodo,

Ništa ne ohrabruje činjenje zločina u tolikoj mjeri kao nekažnjivost.

Maja 1993. godine, Savjet bezbjednosti jednoglasno je odlučio da preduzme vanredne mjere u vezi sa bivšom Jugoslavijom i da uspostavi međunarodni krivični sud. Ovaj smjeli čin podržao je vladavinu prava i poslužio kao upozorenje drugima, na drugim mjestima, da se kršenje međunarodnog humanitarnog prava neće tolerirati i, što je još važnije, da neće proći nekažnjeno.

Ono što je Savjet bezbjednosti tada razumio, i što je i dan danas točno, jeste da za kažnjivo ponašanje koje utječe na cijelo čovječanstvo i predstavlja ogrješenje o njega mora postojati globalna odgovornost. Isti stav prevladao je i 1994., kada je uspostavljen Međunarodni krivični sud za Ruandu. Godine 2010., tijelo koje će naslijediti *ad hoc* sudove – rezidualni Mehanizam, kojem imam čast da budem na čelu – zamišljeno je kao izraz trajne kolektivne predanosti neophodnom sistemu međunarodnog pravosuđa.

Gospođo predsjedavajuća,

U okviru širokog mandata Mehanizma, posebna pažnja posvjećena je ostvarivanju pravde, ustanovljavanju istine, jačanju međunarodnih standarda prava na pravični postupak i suđenje, i, konačno, donošenju presuda protiv osoba za koje je van razumne sumnje dokazano da su krivi za najstravičnije zločine.

Prije dvije sedmice, Žalbeno vijeće izdalo je svoju poslednju presudu u vezi sa zločinima počinjenim tokom sukoba u bivšoj Jugoslaviji, u predmetu protiv Jovice Stanišića i Franka Simatovića. Izdavanjem ove presude, ambiciozni put Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju priveden je kraju, utoliko što su okončani svi predmeti protiv 161 osobe koje je taj sud optužio.

Sada preostaje samo još jedan predmet u vezi s primarnim krivičnim djelima počinjenim u Ruandi – suđenje Félicienu Kabugi.

Prije nego što vas izvijestim o razvoju događaju u ovom postupku, željela bih da odam poštu sudiji Elizabeth Ibanda-Nahamya, koja je bila članica pretresnog vijeća u predmetu *Kabuga*. Tužna vijest o njenoj smrti u januaru ove godine teško je pogodila ne samo Mehanizam, već i širu međunarodnu pravnu zajednicu. Sudija Ibanda-Nahamya bila je vrhunski djelilac pravde i, još više od toga, izvanredna osoba, koja je uživala ogromno poštovanje. Njeni posvjećenost, profesionalizam i dobronamjernost kao koleginice strahovito nam nedostaju. Mogu vam, međutim, sa zadovoljstvom saopštiti da je Uganda nominirala drugu iskusnu ženu iz pravosuđa, sudiju Lydiu Mugambe Ssali, koja je pristupila spisku naših sudija krajem maja.

Što se tiče samog predmeta, Pretresno vijeće je 6. juna izdalo odluku u vezi sa procesnom sposobnošću Féliciena Kabuge i daljim odvijanjem suđenja. Pošto su mjesecima pažljivo razmatrali pitanja o kojima je riječ, sudije Vijeća su, većinom glasova, odlučile da Kabuga nije procesno sposoban i da je veoma malo vjerovatno da će tu sposobnost povratiti, ali da bi će Vijeće, bez obzira na to, nastaviti postupak putem "alternativne procedure izvođenja zaključaka" kako bi g. Kabugi pružilo priliku da se ustanovi njegova nevinost u vezi sa krivičnim djelima za koja ga se tereti, i kako bi, s obzirom na veliki interes javnosti, moglo da donese zaključke u vezi s navodima o djelima koja se pripisuju g. Kabugi. Očekuje se da će na ovu odluku biti uložena žalba.

Gospođo predsjedavajuća,

Osvrćući se sada na ostale važne funkcije Mehanizma, željela bih na početku da pohvalim izvanredni tim Tužilaštva za potragu za bjeguncima. Njihov rad predstavlja još jedan primjer snažne predanosti Mehanizma ostvarivanju svog mandata. Nedavno hapšenje u Južnoj Africi Fulgencija Kayisheme, jednog od četvorice preostalih bjegunaca od MKSR, služi kao upečatljiv podsjetnik da, čak i posle tolikih godina, pravda ostaje dostižna, naročito kada je podupire moć koja proističe iz saradnje država.

Još jedan značajan razvoj događaja tiče se praćenja triju procesa koje je MKSR prosljedio Republici Ruandi. Suđenja protiv Jeana Uwinkindija i Bernarda Munyagisharija završena su 2022., prije nego što sam imenovana za predsjednicu. Sa zadovoljstvom vas mogu izvijestiti da je u martu ove godine žalbeni postupak u trećem suđenju, protiv Ladislasa Ntaganzwe, također okončan. Na osnovu izveštaja koje su naši posmatrači podnijeli u vezi s ovim poslednjim predmetom, željela bih da pohvalim nastojanja pravosudnih organa Ruande da obezbijede pravično suđenje, i napominjem saradnju i predusretljivost Ministarstva pravde Ruande, kao i Kazneno-popravne službe Ruande. Napominjem, dalje, i profesionalizam nacionalnih tužilačkih organa, kao i aktivnu ulogu koju je u ovom smislu preuzela Advokatska komora Ruande.

Mehanizam uviđa ohrabrujući napredak u sposobnosti Ruande da efikasno i efektivno procesuiru predmete u vezi s međunarodnim zločinima. Stoga, Mehanizam ima povjerenja da će pravosuđe Ruande biti podjednako pouzdano tokom procesa protiv Fulgencija Kayisheme, koji ćemo pažljivo pratiti u skladu s našom funkcijom nadgledanja, kako je izložena u članu 6(5) Statuta.

Gospođo predsjedavajuća,

Sada ću se osvrnuti na tri glavne oblasti koje zahtijevaju Vašu hitnu pažnju i energičnu pomoć.

Prva se odnosi na izvršavanje kazni. Mehanizam je izuzetno zahvalan na spremnosti na saradnju onih 13 država u kojima se trenutno izvršavaju kazne koje su izrekli *ad hoc* sudovi ili Mehanizam. To predstavlja značajan doprinos ispunjavanju našeg mandata. Međutim, taj teret nije jednako raspodijeljen. Od 45 osuđenih osoba koje izdržavaju kazne u državama izvršenja kazni, više od pola se nalazi u zatvorima u dvije afričke zemlje. U Evropi, u deset država izvršenja, kazne izdržava 18 osuđenih osoba.

Pored toga, u Pritvorskoj jedinici Ujedinjenih nacija u Haagu, četiri osuđene osobe čekaju prebacivanje u državu u kojoj se izvršava kazna. Domaće zakonodavstvo u nekim državama izvršenja kazni ograničava njihovu mogućnost

za sprovođenje dugih kazni. Kao posljedica toga, Mehanizam je nedavno bio suočen sa situacijama u kojima su osuđenici morali biti vraćeni u našu Pritvorsku jedinicu dok se čeka određivanje nove države izvršenja kazne. Na žalost, očekuje se da će u budućnosti i dalje dolaziti do ovakvih situacija. Ovaj razvoj događaja također ima štetan uticaj na pritvorsku funkciju Mehanizma. Dok je Pritvorska jedinica predviđena da služi kao pritvorski objekat, 80% onih koji se trenutno tamo nalaze su osuđena lica. Ovo ne samo da ima finansijskih posljedica po Mehanizam, već predstavlja i značajno opterećenje za državu domaćina.

Drugo, imamo situaciju s oslobođenim osobama ili osobama puštenim na slobodu koje su prebačene u Niger u decembru 2021. Dopustite mi da počnem s vijestima koje sam dobila preko vikenda u vezi sa smrću jedne od tih osoba, g. Tharicessea Muvunya, u petak uvečer. Prioritet Mehanizma je u ovom trenutku da dođe do dodatnih informacija u vezi s konkretnim okolnostima njegove smrti. Željela bih da podvučem da je situacija u Nigeru u suprotnosti sa sporazumom o relokaciji kojeg je Niger sklopio s Ujedinjenim nacijama i da Mehanizam jednostavno nije u poziciji da sam riješi ovaj problem. Štaviše, Savjet bezbjednosti je pozvao sve države da pruže potrebnu pomoć. Bilo kakva odluka o relokaciji ovih osoba trebalo bi da bude u skladu sa rezolucijom 2637 (2022) i neće utjecati na njihova lična nastojanja da iznađu rješenje. U međuvremenu, molim za vaše razumijevanje u vezi s tim da je ovaj *status quo* neodrživ u svakom pogledu.

Treće pitanje na koje danas želim da vam skrenem pažnju, i neosporno najveća prijetnja s kojom se suočavamo, jesu uporni pokušaji da se potkopa naš trenutni rad, kao i presude koje su izrekli MKSR, MKSJ i Mehanizam. Ovo uključuje flagrantno zanemarivanje od strane Srbije njenih međunarodnih pravnih obaveza, koje je formulirao sam Savjet bezbjednosti, i njeno uporno propuštanje da uhapsi i preda Petra Jojića i Vjericu Radetu zbog optužbi protiv njih o ometanju provođenja pravde. Treba ponoviti da takav nedostatak saradnje ometa Mehanizam u ispunjavanju funkcija iz svog mandata. Štaviše, prisutan je zabrinjavajući trend poricanja genocida, veličanja ratnih zločinaca, i pokušaja revizije istorije, pa čak i provokativnih izjava osuđenih osoba koje besramno priznaju da bi sve opet isto učinili. U suočavanju s ovim izazovima, jedan od mojih ključnih prioriteta jeste da se učvrsti, obezbijedi i učini dostupnijim neprocjenjivo naslijeđe *ad hoc* sudova i Mehanizma.

Gospođo predsjedavajuća,

Ovo je prvi put da predsjednik Mehanizma stoji pred ovim Vijećem i može da saopšti da su sudski postupci gotovo završeni. Pred Mehanizmom je u ovom pogledu ostao samo predmet *Kabuga*, čija je budućnost trenutno nejasna. Ovo predstavlja prekretnicu u životu Mehanizma i, uopštenije gledano, za međunarodno krivično pravosuđe. Mehanizam je, stoga, spreman da uđe u sljedeću fazu svog djelovanja, fazu u kojoj će realnost njegovih dnevnih obaveza biti bliže usklađena s njegovim imenom i predviđenim karakterom.

Međutim, činjenica da se Mehanizam smanjuje ne znači i da je spreman da se zatvori. Mi nismo završili, već se spremamo za početak nove faze. Dok će odluke o većim institucionalnim promjenama i prebacivanju aktivnosti iz našeg mandata na kraju biti na ovom Vijeću, Mehanizam će nastaviti da sažima svoje aktivnosti gdje god može. Kao što je detaljno navedeno u izvještaju o napretku, Mehanizam je u poslednjih šest mjeseci učinio velike korake u smjeru planiranja svoje budućnosti. Na osnovu plana daljeg puta koji smo napravili prošle godine, viši službenici iz sva tri organa rade na planiranju radne snage na osnovu scenarija. Nadalje, Panel za pravosudne funkcije uskoro će dati svoje preporuke u vezi sa kontinuiranim pravosudnim aktivnostima Mehanizma. Ove napore podupiru tekuće razmjene sa zvaničnicima drugih pravosudnih institucija koje razjašnjavaju kako bi naše rezidualne funkcije mogle izgledati u godinama koje dolaze.

Gospođo predsjedavajuća,

Za tačno godinu dana, Savjet bezbjednosti će obaviti peto razmatranje napretka rada Mehanizma. Odlučna sam da nastavim slijediti inovativne, efikasnije načine rada i da preduzmem sve potrebne korake kako bi se nastavilo s ostvarivanjem pozitivnih rezultata. S tim u vezi, radujem se konstruktivnoj saradnji sa Službom za unutrašnju kontrolu koja upravo obavlja još jednu procjenu rada. Iako se ne bismo usudili da kažemo da sve radimo do savršenstva, uvjeravam Vas da dajemo sve od sebe. Na kraju, želim da izrazim duboku zahvalnost svima onima čija je podrška bila presudna za naš dosadašnji napredak. S naporima koje smo uložili da bismo do tog napretka došli može se uporediti jedino moje zadovoljstvo što sam ovdje da Vas o tim rezultatima izvijestim.

Za dodatne informacije, molimo kontaktirajte Službu za odnose s javnošću

Arusha Tel: +255 (0)27 256 5376

Haag Tel: +31 (0)70 512 5691

Email: mict-press@un.org

Pratite nas na [Facebooku](#), [Twitteru](#), [YouTubeu](#), [LinkedInu](#)

www.irmct.org